

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR**

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

1-2024

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

X.P.Jurayev
XIX asr oxiri XX asr boshlarida Xiva xonligida yer egaligi tizimi va uning o'ziga
xos jihatlari 285

Sh.Sh.Jumayev
Farg'ona viloyatidagi yevangel xristian baptistlar jamoasi tarixi va bugungi kundagi
faoliyati 293

K.Abdurakhmanova, M.Jurabekova
Reflection of folk medicine in the elements of primitive religion
(the example of Jizzakh) 297

ADABIYOTSHUNOSLIK

S.Mirzaeva, N.Y.Usarova
A comparative analysis of the characters of king Arthur and Alpomish in english and
uzbek folklore literature 301

A.G.Sabirdinov
Jadidchilik, muxtoriyat, mustaqillik 307

G'.O.Xolbutayev
Askiya-so'z san'ati, hozirjavoblik va zukkolik mahorati 310

O.Barziyev, F.Baxtiyor
Sayohat taassurotlari bilan bog'liq poetik turkumlar tasnifi 317

S.A.Xodjayev
Folklor namunalarida uchlik timsoliga asoslangan ramzlar 323

H.K.Сабиров, В.А.Гиёсова
Движение джадидизм и узбекская детская литература 326

G.Ch.Muratova
G'.G'ulomning "Shum bola" qissasida qahramon ruhiy olami tasviri 329

TILSHUNOSLIK

N.R.Gafurova
O'zbek va ingliz tillaridagi o'zlashma so'zlar va neologizmlarning o'ziga xos xususiyatlari 333

Q.Sh.Kaxarov, D.M.Dehqonova
O'zbek va ingliz tillarida iboralarning qo'llanishi 338

Y.E.Ro'ziboyeva
Ingliz va o'zbek tillaridagi estetik qadriyatlarni ifodalovchi maqollarning
lingvakulturologik xususiyatlari 341

N.R.Gafurova
Neologizmlarning tarjimada ifodalanishi va o'ziga xos xususiyatlari 344

M.G.Khoshimov
Problems of general and typological theory of composite sentence with a parenthetical
clause as an invariant type of syntactic unit 347

D.M.Yuldasheva, M.A.Ermatova, N.U.Abdumalikova
Jahon tilshunosligida matn tadqiqi haqida 354

M.M.Aslonov
The educational process and content of educational activities in the
"House of Bukhara education" 358

Z.V.Alimova
Navoiyning "Saddi Iskandariy" dostonidagi forsiy sinonimlar xususida 362

G.R.Mamadaliyeva
Ingliz va o'zbek tillarida "Foot/Oyoq" leksemalarining semantik tahlili 367

P.Sh.Kaxramonova
Badiiy asar tili va ekolingvistika 373

H.U.Davlatova
Muloqotning nazariy asoslari hamda sohaga oid qarashlar 376

H.U.Davlatova, H.Abdurahmonova
Milliy muloqot kompetensiyasini shakllantirish omillari 380

O‘ZBEK VA INGLIZ TILLARIDAGI O‘ZLASHMA SO‘ZLAR VA NEOLOGIZMLARNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI**SPECIFIC CHARACTERISTICS OF WORDS AND NEOLOGISMS IN UZBEKI AND ENGLISH LANGUAGES****ОСОБЕННОСТИ СЛОВ И НЕОЛОГИЗМОВ В УЗБЕКСКОМ И АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКАХ****Gafurova Nodira Ravshanovna¹**¹Farg‘ona davlat universiteti ingliz tili kafedrası dotsenti v.b., Pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa fanlari doktori (PhD)**Annotatsiya**

Ushbu maqolada o‘zbek va ingliz tillaridagi o‘zlashma so‘zlar va neologizmlarning o‘ziga xos xususiyatlari o‘rganilib chiqilgan. O‘zbekiston mustaqilligini qo‘lga kiritgan dastlabki yillardanoq ta‘lim tizimiga katta e‘tibor qaratdi. Shu jumladan xorijiy davlatlar bilan aloqalar o‘rnatib, ularning tili, madaniyati, san‘atini o‘rganishga kirishdi. O‘zlashma neologizmlarga qo‘yiladigan talab - ular bitta ma‘noli bo‘lishlari, tilning lug‘aviy majmuasida ular alohida bir salmoqli qatlamni tashkil qilishi haqida aytib o‘tilgan.

Abstract

In this article, the specific features of the borrowed words and neologisms in the Uzbek and English languages are studied. Since the first years of independence, Uzbekistan has paid great attention to the education system. Among them, he established relations with foreign countries and began to study their language, culture, and art. It was mentioned that the requirement for adopted neologisms is that they have one meaning, that they form a separate weighty layer in the lexical complex of the language.

Аннотация

В данной статье изучаются специфические особенности заимствованных слов и неологизмов в узбекском и английском языках. С первых лет независимости в Узбекистане большое внимание уделялось системе образования. Среди них он установил связи с зарубежными странами и начал изучать их язык, культуру и искусство. Указывалось, что требованием к принятым неологизмам является то, чтобы они имели одно значение, образовывали отдельный весомый пласт в лексическом комплексе языка.

Kalit so‘zlar: Til, ma‘naviyat, madaniyat, lingvistika, lingvokulturologik, soha, termin, tadqiqot, zarurat, o‘rganish, neologizm, kommunikatsiya, zamon, yoshlar, rivojlanish.

Key words: Language, spirituality, culture, linguistics, linguacultural, field, term, research, necessity, learning, neologism, communication, time, youth, development.

Ключевые слова: Язык, духовность, культура, лингвистика, лингвокультурология, область, термин, исследование, необходимость, обучение, неологизм, общение, время, молодость, развитие.

KIRISH

Til- millat kaliti. Zero xalq qalbiga yo‘l uning ona tilini bilish, madaniyati va an‘analarini hurmat qilishdan boshlanadi. Qadim bu ona zaminimiz ne kunlarni boshidan kechirmadi, qonli urishlar, hisobsiz jang-u jadallar, lekin shunda ham matonatli xalqimiz o‘z an‘ana va qadriyatlarini saqlab qolishga harakat qildi. Millat ruhi sanalmish ona tilimizni biz avlodlarga meros qilib qoldirdi.

Har qanday tilda o‘zga tillarning leksemalari uchraydi. Ikki xalq yoki millat vakillari o‘zaro turli munosabatlarda (iqtisodiy, siyosiy, madaniy) bo‘lar ekan, ularning tillari ham shunday munosabatlar natijasida o‘zaro aloqaga kirishadi, bir birlariga ozmi ko‘pmi ta‘sir ko‘rasatadi. Bir tilga ikkinchi til so‘zlarining kirishi bir tarafdin ular orasidagi munosabatni ta‘minlashga xizmat qilsa, ikkinchi tomondan u tilni rivojlantirishga ham yordam beruvchi asosiy vosita sifatida katta o‘rin tutadi. Asrlar davomida tillar bir – biridan so‘z olib, so‘z berib shakllanib kelmoqda. Bu ham bir imkoniyat. Til tizim sifatida uzluksiz harakatda, rivojlanishda bo‘lib, bu uning ijtimoiy mohiyatidan kelib chiqadi: til va jamiyat, til va ong, til va tafakkur o‘rtasidagi ikki tomonlama aloqadorlik ularning bir biriga ta‘sirini belgilaydi. Jamiyatda bo‘lib turadigan ijtimoiy–siyosiy jarayonlar, ilmiy texnikaviy taraqqiyotlar, iqtisodiy ma‘rifiy sohalaridagi islohotlar tilning lug‘at boyligida yangi so‘z va atamalarning yuzaga kelishini taqazo qiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Yangi soʻzlar bizning asrimizning 60-yillaridan boshlab rus tilshunosligida eng faol oʻrganilgan, buni monografiyalar, dissertatsiyalar, koʻplab maqolalar tasdiqlaydi, ularda neoplazmalar turli jihatlarida koʻrib chiqiladi. Tilshunoslikning nisbatan yosh boʻlimi hisoblangan neologiyada haligacha neologiya obyektining aniq taʼrifi mavjud emas. Tilda paydo boʻlgan yangi soʻz neoplazma, yangi nom, innovatsiya, neologizm, okkazionalizm deb ataladi. Eng keng tarqalgani neologizm atamasidir. Terminning oʻzini talqin qilishda tilshunoslarning fikrlari turlicha. Masalan, Kotelovanning taʼkidlashicha, neologizmlar nafaqat yangi hosil boʻlgan yoki boshqa tillardan oʻzlashgan soʻzlar, balki ilgari maʼlum boʻlgan, kam qoʻllanilgan yoki tildan bir vaqtlar chiqib ketgan, ammo hozir keng qoʻllanishga qaytgan soʻzlarni ham hisobga olish kerak [1;97]. Eng keng tarqalgan quyidagi talqin: “neologizm – bu yangi soʻz yoki ibora, shuningdek eski soʻzning yangi maʼnosi” [2;45]. Soʻzlovchining pragmatik extiyojlari tufayli tilde yangi soʻz paydo boʻladi, u leksik materialdan oʻz fikr va his-tuygʻularini eng yaxshi ifodalovchi soʻzni tanlaydi. Agar maʼlum bir soʻz uning leksionida boʻlmasa, u mavjud soʻzni oʻzgartiradi yoki yangisini yaratadi. Yangi soʻz soʻzlovchi tomonidan oldindan soʻz sifatida emas, balki muayyan kommunikativ maqsadga erishish uchun nutq jarayonida yaratiladi. Tilning vaqt oʻtishi bilan rivojlanishi va oʻzgarishi nuqtai nazaridan O.S.Axmanovanning taʼkidlashicha, “...har bir lisoniy birlik har qanday vaqtda yangi oʻzgarishlarga nisbatan neytral xususiyatga ega...”[3;199]. Yangi soʻzlarni aniqlash muammosini hal qilish, yangi soʻzning mohiyati haqida hali ham umumiy tushuncha mavjud emas. Koʻpincha “neologizm” soʻzi yangi leksik birliklarni belgilash uchun ishlatiladi. Bu atamaning oʻzi birinchi marta 1735-yilda fransuz tilida paydo boʻlgan. Ingliz tilda misol ketiradigan boʻlsak, “brunch” “nonushta” va “tushlik” soʻzlarining qorishmasidan paydo boʻlgan. Neologizmlarning yangiligi dastlab paydo boʻlgan vaqtlardagina sezilib turadi, vaqt oʻtgach, ular “yangilik” xususiyatini yoʻqotib, faol soʻzlar qatoriga qoʻshiladi. Masalan, oʻzbek tili uchun bir necha yil davomida yangi hisoblangan “marketing”, “reyting”, “tender” soʻzlari hozirgi kunda umumisteʼmoldagi soʻzlarga aylanmoqda. Tildagi umumiy neologizmlar bilan bir qatorda individual uslubiy yoki okkazional neologizmlar ham mavjud. Bunday neologizmlar mualliflar tomonidan maʼlum bir kontekstda uslubiy talab asosida yaratiladi. Neologizmlar ilmiy asarlarda shu uslubga xos termin sifatida atash (nominativ) vazifasini bajaradi. Badiiy asarlarda odatda uslubiy vazifani bajaradi. Neologizmlarning paydo boʻlish yoʻllari xilma xil boʻlib, ular tilning mavjud lugʻaviy tarkibi va grammatik qonun qoidalari asosida yangi soʻz yasaliş yoʻli, shuningdek, mavjud soʻzning lugʻaviy maʼnolaridan birini yangi maʼnoda qoʻllash yoʻli bilan va boshqa tildan soʻz qabul qilish orqali hosil qilinadi. Biz shuni bilishimiz kerakki, neologizm va oʻzlashma soʻz oʻrtasida farqlar mavjud. Oʻzlashma soʻzlar tilimizga singib ketgan va lugʻatlarimizdan joy olgan soʻzlar hisoblanadi. Neologizmlar esa tilimizga kirib kelgan va hali keng yoyilmagan soʻzlardir. Ular ham vaqt oʻtishi va isteʼmoldagi soʻzlar qatoriga qoʻshilishi bilan oʻzlashma soʻzlarga aylanadi. “Neologizmlarning tilda paydo boʻlishi va yoʻqolishi uning tilga qabul qilinganligida yoki lugʻatdan joy olganligida namoyon boʻladi. Agar neologizmlar jamiyat fuqarolari tomonidan qabul qilinib foydalanilayotgan boʻlsa, bunday neologizmlar lingvistika va lugʻatshunoslikda ham qabul qilingan hisoblanadi. Neologizmlarning paydo boʻlishi tilning rivojlanishida, oʻzgarishida oʻzining muhim oʻrniga ega”[4;56]. Aytish joizki, bugungi kunda ingliz tili xalqaro til sifatida oʻz mavqeyini tobora mustahkamlab bormoqda va ilmiy tadqiqot tiliga aylanmoqda. Shu bois global va ijtimoiy tarmoq hamda ilmiy manbaalar orqali ingliz tilga oid soʻzlarning tarqalish geografiasini kengaytmoqda. Kundan kunga fan texnika, biznes, iqtisodiyot, axborot texnologiyalari va boshqa tarmoqlar jadal rivojlanib borar ekan neologizmlar ham tobora ortib boraveradi, eskilar vaqt oʻtishi bilan oʻzlashma soʻzlar tarkibiga qoʻshilib boraveradi. Biz neologizmlar ustida ish olib borar ekanmiz hech qachon toʻxtab qolmasligimiz kerak, chunki ular toʻxtovsiz yangilanaveradi.

NATIJA VA MUHOKAMA

Neologizm (yunoncha neo “yangi” + logos “soʻz” dan) yaqinda yaratilgan soʻz, atama yoki iboradir – koʻpincha yangi tushunchalarga qoʻllash yoki eski atamalarni yangi til shaklida qayta shakllantirish uchun foydalaniladi. Neologizmlar, ayniqsa, yangi madaniy kontekstni olgan ixtirolarni, yangi hodisalarni yoki eski gʻoyalarni aniqlashda foydalidir. Neologizmlar taʼrifiga koʻra “yangi” boʻlib, koʻpincha maʼlum bir shaxsga, nashrga, davrga yoki hodisaga bevosita bogʻliqdir. Collins Cobuild ingliz tili lugʻatida yozilganidek (1987) neologizm - bu tildagi yangi soʻz yoki ibora

TILSHUNOSLIK

yoki hozirda yangi ma'noda ishlatilayotgan tanish so'z yoki iboradir[5;19]. Yangi so'zlar va iboralar yoki neologizmlar muhimlik ko'lamidan qat'i nazar, yangi narsalar uchun yaratiladi. "Neologizm - bu yangi yaratilgan so'z yoki ibora yoki mavjud so'zning yangi ma'nosi yoki boshqa tildan olingan so'z"[6;279] - bu Arnold I.V tomonidan yozilgan yana bir ta'rif. Ko'pincha neologizm "yangi so'z" sifatida tushuntiriladi va ta'riflanadi, bu juda aniq va sodda ko'rinadi. Ammo qaysi so'zlarni yangi va qaysi biri yo'q deb hisoblash mumkinligini aniqlash kerak bo'lganda, muammo paydo bo'ladi. Muammo yangilik, yangilik tushunchasining nisbiyligidadir, chunki u qaysi davr e'tiborga olinishi, so'z qancha vaqt yangilik maqomiga ega ekanligi va hokazolarga bog'liq. V.N. Yartseva kengroq ta'rifni taklif qilib, "neologizmlar tilda ma'lum bir davrda paydo bo'lgan yoki matn yoki nutq aktida bir marta qo'llanilgan so'zlar, so'z ma'nolari yoki birikmalardir"[7;144]. Bu yerda neologizm tushunchasi leksema doirasidan tashqariga kengayib, eski va ma'lum so'zlar orqali yetkazilishi mumkin bo'lgan yangi ma'no va birikmalarni ham o'z ichiga oladi. Bu yondashuv yanada chuqurroq ko'rinadi, chunki u nafaqat yangi so'z shaklining paydo bo'lishi faktini, balki uning ichki va tashqi tuzilishidagi o'zgarishlarni ham hisobga oladi.

J.Bo'ranov va A. Mo'minovlar o'zlarining "Ingliz tili leksikologiyasining amaliy kursi" (1990) nomli kitoblarida neologizmlarni quyidagilarga ajratish mumkin, deb taxmin qilganlar:

Ildiz so'zlar: Masalan: jip – kichik yengil avtomobil, zebra – ko'chani kesib o'tish joyi va hokazo;

Olingan so'zlar: Masalan: hamkorlikchi – ishg'ol qilingan hududda dushman bilan foydali ishlaydi, aksessuarlar - kiyim aksessuarlari bilan ta'minlash[8;74].

O.S. Axmanova batafsilroq ta'rif beradi, bu yerda neologizmlarning ikki turi ajratiladi. Birinchi ta'rif quyidagicha: "neologizm - bu yangi (avval noma'lum) ob'ektni aniqlash yoki yangi tushunchani ifodalash uchun yaratilgan so'z yoki ibora"[9;263], ikkinchisida aytilishicha, bu "milliy tilda fuqarolik huquqini olmagan va shuning uchun o'ziga xos, ko'pincha nostandart nutq uslubiga tegishli deb qabul qilinadigan yangi so'z yoki ibora".

Yangi so'zlar, qoida tariqasida, monosemantikdir. Fan va texnikaning turli sohalarida ishlatiladigan atamalar neologizmlarning katta qismini tashkil qiladi. Yangi so'zlar faqat tushuncha bo'laklariga tegishli: otlar, fe'llar, sifatlar va boshqalar. Neologizmlar yangi yaratilgan leksik birliklar yoki yangi ma'noga ega bo'lgan mavjud leksik birliklar sifatida ta'riflanishi mumkin. Binobarin, turli lug'atlar va kitoblarda neologizmning turli xil ta'riflari mavjud. Neologizmlarning vazifasi ma'lum bir vaziyatga xizmat qilishdan iboratdir.

Qadimdan ma'lumki o'zbek tili leksikasining tashkil topishida 3 komponent muhim rol o'ynaydi. Bular quyidagilardir:

1. Barcha so'zlar eng qadimgi turkiy tildan kelib chiqqan bo'lib, o'zbek tili leksikasining rivojlanishida muhim rol o'ynaydi, bundan tashqari kundalik ishlatiladigan so'zlar va iboralar yuqoridagi unsurlarda o'z ifodasini topadi.

2. O'zlashma so'zlar, bunday so'zlar boshqa tillardan kelgan bo'lib, bular quyidagilar: arab, fors-tojik, rus, nemis, fransuz, ispan, ingliz va boshqalar. Bu so'zlarning qiziqarli tomoni shundaki, ular asosan klassik tillarning birlashmasidan hosil bo'lgan (arab, turk, fors-tojik).

3. O'zlashma neologizmlar, bu turdagi so'zlar tilda mavjud bo'lgan so'zlardan suffiks, prefiks va qo'shimchalar qo'shish orqali yasaladi.

O'zlashma so'zlarning asosida so'zlar yotadi ya'ni o'zlashma so'zlarning shakllanishi hech qanday o'zgarishlarsiz tilimizga o'zining shakli va ma'nosi bilan kirib kelishi kuzatiladi. Masalan **bar**, **film**, **lider**.

Ko'pchilik kishilar hech qanday o'zgarishsiz, qo'shimchalarsiz o'zlashma so'zlarni yaxshi tanishadi: **bar**, **film**, **lider**, chunki bunday so'zlar o'zbek tilidagi so'zlarning funksiyasini bajaradi, ba'zi bir insonlar esa aksincha qo'shimcha olgan, o'zgarishlarga uchragan o'zlashma so'zlarni bilishmaydi. Masalan ayrim sozlarning ingliz yoki fransuz tilidan kirib kelganini qancha so'zlashuvchi biladi? Ba'zi bir o'zlashma so'zlar o'zlarining asl shaklida yoki ularga to'g'ri keladigan shaklda ifodalanadi: misol qilib fransuz tilidagi **bojole**, jilet, palto, ingliz tilidagi punch va ponce, roastbeef va rosbif (yoki rosbiffe) larni aytib o'tishimiz mumkin.

O'zlashma so'zlarning aksariyati bu tarjima qilingan so'zlardir. Bunday so'zlarning ikki asosiy turlari mavjud bo'lib, ular quyidagilardir:

Semantik, ya'ni ma'no jihatdan tarjima qilingan so'zlardir. Chet tilidan kirib kelgan so'zning ma'nosi va shakli jihatdan o'zbek tiliga tog'ri kelishi va qo'llanilishida ko'rishimiz mumkin. Masalan **confort** (uy xizmatlari) ingliz tilida **comforts** kabi ifodalanadi. Yoki o'zbek tilidagi **autoritar** so'zi bir necha yil oldin "**rendere autorevole**", ya'ni 'mustaqil ishlamoq' ma'nosini anglatadi.

To'g'ridan-to'g'ri tarjima kalka usulida o'zbek tiliga chet tilidan tarjima qilingan so'zlar guruhi: ingliz tilidagi **sky-scrafer**; nemis tilidagi **klassen kampf**.

O'zlashma so'zlar tillar orasidagi bog'liqlikni namoyon etuvchi muhim jarayondir. O'zlashma neologizmlarning ikki tillilik (bilinguizm) bilan munosabati, so'zlovchilar tomonidan holat va joyga qarab ikki tildan foydalanish davomida ko'rinadi. O'zlashma so'zlarning kelib chiqishi xalq tili yoki boshqa tillarning ta'sirida ham yaqqol ko'rinadi, bundan tashqari ikki tilning bir-birini qadrlashida ham namoyon bo'ladi. Bunday holat nemis va roman tillarida kuzatiladi.

O'zlashma so'zlarning boylik jihatdan stilistik va ijtimoiy holati muhim o'rin tutadi. Jamiyatni, madaniyatni, yashash sharoitini eslashga xizmat qiladi: o'zlashma so'zlarning boyligi **leader**, **flirt**, **baby-sitter**, **week-end** so'zlarida ko'rinadi. Ingliz tilidagi so'zlar va birikmalar ba'zida ularning qisqaligi qulaylik tug'diradi: ya'ni jurnalistika tilida, sohasida uchrab turuvchi so'zlarni tushuntirib beradi, masalan boom, show italyan tilidagi ekvivalentlari quyidagilar *show* (teatrning turi, bir necha har xil bo'g'inlardan tashkil topgan italyan tilidagi ekvivalenti sit-in ma'lum bir joyda tomoshabinlarni yiG'ish).

O'zlashma so'zlar yozma va og'zaki shakllar orqali tilga kirib keladi. Tunnel so'zi yozma til orqali kirib kelgan. Agar *tunnel* so'zi og'zaki tildan kirib kelganda edi tanel deb talaffuz qilinar edi xuddi ingliz tilidagidek. *Budget* aksincha badjet deb talaffuz etiladi, chunki og'zaki tildan kirib kelgan. Shunday turdagi ingliz so'zlari borki, ular O'zbekistonda har xil talaffuz etiladi, masalan:

inglizcha talaffuz	o'zbekcha talaffuz
flirt fle:t flert	flert flirt
ingliz talaffuziga o'xshatish	o'zbekcha talaffuz

Quyidagi talaffuz turlari har xil faktorlardan kelib chiqadi, shuningdek chet tilini yaxshi bilish ham muhim o'rin tutadi. Shuni ham aytib o'tishimiz joizki o'zbek tiliga kirib kelgan ba'zi bir so'zlarga hech qanday o'zgartirishlar kiritilmagan, jumladan *flirt*, *leader* va boshqa so'zlar. O'zbek so'zlashuvchilari orasida ingliz fonetikasi va anglitsizmlarni juda yaxshi o'rnashib olishgan, yuqorida ko'rib o'tilgan *bar*, *film*, *sport*, *flirt* va boshqalar kabi.

O'zlashma neologizmlarning quyidagi ko'rinishlari mavjud:

Ilmiy – ilm-fanda yaratilgan yangi termin yoki qoidalarga tasnif berish uchun yaratilgan so'zlar guruhi.

Texnologik – yangi texnika va texnologiyaning paydo bo'lishi bilan iste'molga kiritilgan so'zlar jamlanmasi.

Siyosiy – siyosatga va iqtisodga kiritilgan yangi termin va buyruqlarni ifodalashda keng qo'llaniladigan so'zlar.

Keng tarqalgan, popular – ommaviy axborot vositalari orqali tarqalgan.

Arab tilidan o'simliklar va sabzavotlarning nomlari, jumladan: apelsin, baqlajon, ismaloq, shakar, artishok-o'simlik turi, paxta; savdo-sotiqqa taalluqli so'zlar guruhi: magazin (do'kon, ombor), tara (chegirma), tarif (tannarx), dengizchilikga oid so'zlar: arsenal (qurol-yaroq ombori) kirib kelgan.

Yunon, hind va forslarning madaniyatini saqlab qolishgan arablar fan va madaniyat cho'qqisini zabt etdilar. Arablar tufayli bir qancha arabizmlar yuzaga keldi, quyidagilar shular jumlasidandir:

matematika faniga oid so'zlar: algebra algoritmi, sifra (raqam), zero (nol); **astronomiyaga oid:** almanax, taqvim (kalendari), "apogee" (yuqori nuqta), nodir (nodir nuqtasi), zenit (zenit);

sanoat va texnikaga oid so'zlar: alkimyo, eliksir, canfora (mazut), talk, alcali (ishqorli tuz);

shaxmat o'yiniga oid: alfier (fil).

Ba'zi bir arabizmlar uzoq tarixga ega bo'lib, bular: kolba – shisha idish, alkimyolardir. Yuqoridagi so'zlarning o'zlashish jarayonining ko'p holatlarida so'zlarning ma'no jihatdan o'zgarishini ko'rishimiz mumkin.

XULOSA

Xulosa o'rnida aytishimiz mumkinki, nafaqat o'zbek va ingliz tilida, balki jamiki dunyo tillarida kundan kunga o'zlashma so'zlar va neologizmlarning salmog'i ortib bormoqda. Dunyoda hech bir til yo'qki, faqatgina o'z ichki doirasida kengayadigan, chetdan so'z qabul qilmaydigan. Fan texnika taraqqiyoti kirib borgan har bir soha o'zida yangidan yangi terminlarni mujassamlashtiradi. Neologizmlarning kirib kelishi bilan tillar leksikasida yangi qatlam paydo bo'ladi. Bu so'zlar ham leksik tizimdagi boshqa qatlamlar singari o'zining fonetik, morfemik, sintaktik, semantik va stilistik xususiyatlariga ega. Shunday ekan, neologizmlarni biz shak shubhasiz tilshunoslikdagi asosiy tadqiqotga molik mavzu deya qabul qilolamiz.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Koteleva N.Z. rus neologizmlarini tavsiflashning birinchi tajribasi //Yangi lug'atlar va yangi so'zlarning lug'atlari.-L.,1978.-97b.
2. Ozhegov Ozhegov SI –Leksikologiya. Leksikografiya.Kul'tura rechi. VYSSHAIA SHKOLA. 1974. Moskva., elektron resurs.
3. O.S.Axmanova,Leksikologiya linguistic terms .1957,s.199.
4. Hamidulla Dadaboyev. O'zbek terminalogiyasi. Toshkent 2019.
5. Collins Cobuild English dictionary 1987.
6. Arnold I.V.zamonaviy ingliz tili leksikologiyasi.-M.:Oliy maktab, 2003.
7. V.N Yartseva. Lingvistik ensiklopediya.s.279.
8. J. Bo'ranov va A. Mo'minovlar o'zlarining "Ingliz tili leksikologiyasining amaliy kursi" (1990).
9. O.S.Ahmanova. Lingvistik atamalar lug'ati,10,s.263.